

Ne risanje, beseda jo je zanimala

V začetku aprila so v Klubu ljubiteljev Prešernovega gledališča Kranj gostili umetnici Jelko in Darjo Reichman. Z iskrivima sogovornicama materjo in hčerjo, priznana slovensko ilustratorko in izvrstno dramsko igralko, je večer obarvala Alenka Bole Vrabec.

IGOR KAVČIČ

V Klubu Prešernovega gledališča, ki že peto sezono Kranjčanom z različnimi kulturnimi dogodki bogati večere, so letos pripravili serijo predstavitev igralcev domačega gledališča, bodisi njih samih bodisi v družbi njihovih bližnjih sorodnikov, prav tako umetnikov. Tako smo najprej pobližje spoznali igralca Petra Musevskega, za njim igralko Vesno Slapar in njenega moža, glasbenika Uroša Rakovca, v začetku aprila pa sta svoje družinske in umetniške zgodbe razkrivali igralka Darja Reichman in njena mati, ilustratorka Jelka Reichman. Umetnici je z aplavzom sprejelo občinstvo, ki je tudi tokrat napolnilo gledališki foaje, v katerem tudi običajno potekajo večeri. Darja je ravno v tistih dneh prispela iz Pule, kjer je ansambel Prešernovega gledališča uprizoril predstavo Tennesseeja Williamsa, *Steklena menažerija*, v režiji hrvaškega režiserja Damirja Zlatarja Freyja, v kateri igra glavno žensko vlogo. "Ker gre za komorno predstavo, smo v polni dvorani tako kar nekoliko izgubili njeno intimnosti. Lahko rečem, da so gledalci odlično sprejeli predstavo, ne glede na to, da je bila ta seveda v slovenščini brez dodatnih nadnapisov," je voditeljici pogovora ob namigu na oster tempo predstav v aprilu, odgovorila Darja.

Začela pri Kristini Brenkovi

Bole Vrabčeva se je uvodoma posvetila Jelki Reichman, ki je lani praznovala 70-letnico. Njena starša sta bila učitelja, prva otroška leta pa ji je zaznamovala vojna. "Nobenih igrac nisem imela. Spomnim se, ko mi je mama pri mojih dveh letih kupila celuloidno punčko in jo je oče zato kar nekaj časa gledal postrani. Ne, da ne bi privoščil, ampak živeli smo v pomanjkanju. Takrat smo bili v revščini vsi enaki. Živeli smo v majhnih stanovanjih, v kuhinji, v kateri smo se največ zadrževali, so bili le star vzidan štedilnik, "kolmkišta", kredenca, miza, nekaj stolov in nič več," razlaga Jelka. Reichmanovi so se takoj po vojni preselili na Gorenjsko, na Koroško Belo, kjer sta oče in mati dobila službo. Živeli so v šolskem poslopju in Jelka je kar v copatih hodila v šolo. "Gor v Konzum" imajo domače ocvirke, se je razvedelo po ulici in smo leteli ponje," se spominja, da je bilo na Koroški Beli lepo, a hladno. Preselili so se v Ljubljano, kjer je Jelka obiskovala gimnazijo na Šubičevi, tako imenovano "Šubičko". Prof. Mirko Mahnič je bil najbolj priljubljen profesor in skorajda sem se vpisala na

Pripravile so čudovit večer: (z leve) gostji Darja in Jelka Reichman, voditeljica Alenka Bole Vrabc in srce in duša Kluba ljubiteljev PG Kranj, Zvezdana Čujovič. | FOTO: IGOR KAVČIČ

slavistiko, a sem se vendarle odločila za Akademijo za likovno umetnost.

Podobno kot številni likovniki tistega časa, je najprej dobila učiteljsko službo, kar pa ji pri dveh otrocih, Darji in njenem starejšem bratu, ni in ni zneslo. Zato se je odločila, da gre na "svobodo", da se poskusi kot svobodna umetnica. Kdor nič ne tvega, nikoli nič ne dobi, si je mislila in stopila v uredništvo Čebelice. "Kristina Brenkova je bila tista, ki je poskrbela zame, čeprav je bila zelo stroga in brez-kompromisna. Naredite nekaj skic, pa bomo videli. In tako sem ilustrirala prvo svojo knjigo Šivilja in škarjice, ki je leta 1964 izšla v zbirki Čebelica. In potem je šlo počasi. Vsaj sedem, osem let potrebuješ, da ti nekako uspe."

Na skrivaj na "sprejemce"

"Darja, vam je mama kdaj pustila svoje barvice?" je Alenka pogovor preusmerila k hčeri. "Je, a meni ni bilo nikoli veliko do risanja. Ker so vedeli, da mama riše, sem v šoli vedno morala kaj risati, kar mi ni bilo nič kaj všeč. Bolj sem se navduševala nad recitiranjem in nastopanjem. Do igre pa je prišlo šele proti koncu gimnazije, ko sem hodila na dramski krožek, ki ga je vodil igralec Marko Simčič. To me je tako navdušilo, da sem dala prijavo na igralsko akademijo, a 'ziheraš', kot sem, sem prvo leto prijavnico dvignila in se vpisala na Filozofsko fakulteto smer slovenščina in nemščina. Ampak sredi šolskega leta sem si rekla, če ne greš delat sprejemnih, si boš celo življenje očitala, da nisi vsaj poskusila. Šla sem na sprejemne in jih naredila. Doma ni nihče vedel in spomnim se, da je bila mama zelo presenečena." Kljub temu da je Darja vedela, da bo šla študirat igralstvo, je še opravljala izpite na Filozofski fakulteti. Mami je povedala, da njo pravzaprav zanima samo litera-

tura, a ker nima talenta za pisanje, prevajanje ali poezijo, bo z jezikom skozi igranje. "Kljub presenečenju nisem imela nič proti, da zamenja študij. Mladi naj študirajo tisto, kar jih veseli. Če imaš nekaj rad, ti bo v tem poklicu zagotovo uspelo toliko, da boš zaslužil za kruh. Ljubezen je najpomembnejša zadeva, ki žene ves svet. Ljubezen, pa ni važno do česa."

Ena največjih prelomnic v bogatem ilustratorskem opusu Jelke Reichman je zagotovo legendarni Maček Muri, ki ga je leta 1974 upodobila in v življenje obudila v sodelovanju s pesnikom Kajetanom Kovičem. Odlej je bila ta slikanica že šestnajstkrat ponatisnjena. Reichmanova pravi, da je doslej ilustrirala že skoraj dvesto knjig, da se je pri vsaki posebej kar najbolj potrudila, a vse seveda niso uspešnice. "Veliko sem ilustrirala za knjižne izdaje v drugih republikah, razen v Srbiji. Ti me niso marali, moje ilustracije so bile namreč preveč čiste, "speglane" za njih ..." Da jo je mama dostikrat spraševala za mnenje, kako je kaj narisano. "Ponavadi se mi mudi z oddajo ilustracij, pa sem bolj za potrditev vprašala, če ji katera izmed risbic ni všeč, pa je vedno znala reči, ta in ta slika, za katero sem tudi sama vedela, da ni tako dobra kot druge."

Jelka 200 slikanic, Darja 70 vlog

"V moji generaciji so bili sami obetavni igralci, zelo močna generacija, od Lučke Počkaj in Maje Vidmar do Daria Varge in Boruta Veselka," smehljaje se pove Darja. V diplomski predstavi smo igrali Othella, Borut v naslovni vlogi, jaz pa v vlogi Desdemone. Moji mami je bil Borut neskončno všeč, pa sem ji rekla, a se ti res zdi, nisem opazila. Borut je na to dejal le, seveda ni opazila, ker nima okusa." Dobila je štipendijo v SLG Celje, kjer se je tudi zaposlila po

končani akademiji. Že leta 1989 je odigrala štiri zelo težke vloge, v ljubljanski Drami, Mestnem gledališču in v Celju. V karieri je doslej nanizala več kot 70 vlog. "Vsak igralec si želi velikih vlog in te sem v Celju velikokrat dobivala. Potem je za umetniškega vodjo prišel nekdo, za katerega nisem imela občutka, da v meni še vidi igralko, ki bi jo porabil, zato sem bila zelo vesela, da se je sprostilo mesto v Kranju, kjer sem zamenjala Tanjo Dimitrijevska, ki je šla v MGL. Zlati čeveljčki je bila moja prva predstava v Kranju. Zdaj sem tu štirinajsto sezono in mi ni prav nič žal, da sem se tako odločila."

"Glede na to, da imate radi literaturo, kakšen tip igralke ste?" je še vprašala Alenka Bole Vrabc. Da jo tekst ponavadi zgrabi ali ne v fazi bralnih vaj do prve vaje. "Najlepši trenutek je, ko vem, kaj bom igrala in še deviško preberem besedilo kot tako. Tu se potem začne kemija ali pa je ni." "Se kot igralka pustite voditi ali ste raje v konfrontaciji z režiserjem," ne odneha spraševalka. Darja odgovarja: "Sem tip igralke, ki na liku, ki ga dobi, veliko naredi sama. Ne, nisem zato, da se upiraš, režiserju moraš pustiti njegovo vizijo in znotraj nje poskusiti biti sebi lasten."

Pogovor se je tisti večer žal bližal koncu, kljub temu da bi Reichmanovi lahko povedali še marsikaj zanimivega o življenju, družini, poklicu, umetnosti. In tudi o številnih nagradah, ki sta jih prejeli za svoje umetniške dosežke. Obe radi "delata svojo umetnost", Jelka za risalnim pultom, Darja na gledališkem odru, in medtem ko si prva že zna odrezati nekaj časa samo zase, ga drugi dostikrat zmanjkuje. Klub ljubiteljev Prešernovega gledališča pa že napoveduje novega gosta meseca, v sredo, 5. maja, bo to Primož Pirnat, igralec, ki se je kranjskemu gledališču pridružil v tej sezoni.